

De jongen die van De Hef dook

Siebe Thissen

DE JONGEN DIE
VAN DE HEF
DOOK

de>>>>
meent
— UITGEVERIJ —

Omslagontwerp: Jan Houdijk
Vormgeving binnenwerk: ZetSpiegel, Best

© 2021 Siebe Thissen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

ISBN 978 90 831 6732 9

NUR 301

www.uitgeverijdeemeent.nl

Lou Vlasblom boven op de beroemde hefbrug over de Koningshaven in Rotterdam, drieëntwintig jaar na zijn legendarische duik geportretteerd tijdens een sessie voor het weekblad *Panorama* (1956). Foto: Henk Blansjaar. Collectie Spaarnestad Photo.

Lou, jongen, verdomme!

Geen maren, maar doen.

Doen, doen, doen!

En daarmee basta!

– Bertus Meijer, *Salto Mortale* (1933)

De jongen die nog vóór het bombardement

onder doodse stilte uit duizend kelen

van het hoogste punt de spoorbrug af

de Maas in dook, of sprong

– Casper van den Berg, *De Hef* (1993)

Inhoud

Rotterdam, 14 januari 1933	11
Buitentemperatuur nul graden	15
Het gaat om de afzet	27
Held of dwaas?	37
Een bevrijdende schok	45
Salto Mortale	52
Een nederzetting van vreemdelingen en bijwoners	57
Geen kruid wast tegen hun verveling	66
Een ondraaglijke stank	75
Zwendel en knevelarij in het slachthuis	83
Duiken is een kwestie van bouwen	88
Een Sperling kent geen angst	99
Huldiging in Tuschinski	107
Attentie! Attentie!	112
Dat is durven	124
De tragedie en de klucht	126
Heftorenziekte	133
Hoe het uniform van Hare Majesteit werd bezoedeld	135
Drieëntwintig jaar na dato in de <i>Panorama</i>	141
Een gekweld man	149
Bronnen	159
Dankwoord	171
Over de auteur	173

Rotterdam, 14 januari 1933

Op 4 augustus 2015 sprong de 27-jarige Braziliaans-Zwitserse alpinist Laso Schaller van een rots bij de Cascata del Salto-waterval in het Zwitserse kanton Ticino, net even boven het Lago Maggiore. Op het internet circuleren spectaculaire filmopnames van zijn sprong. Vlak naast de cascade is een houten steiger op de berghelling aangebracht. Schaller draagt een wetsuit, schoenen en een helm waarop een camera is geplaatst. Vanaf het geïmproviseerde plankier staart hij in de diepte. Wat een hoogte! Slaat de schrik hem om het hart? Als je maar lang genoeg in de afgrond kijkt, schreef Friedrich Nietzsche, dan kijkt de afgrond ook bij jou naar binnen. Schaller geeft een kameraad een laatste knuffel, haalt nog één keer diep adem en springt dan rechtstandig naar beneden. In iets meer dan drie seconden tijd legt hij bijna negenenvijftig meter af. Kaarsrecht, met de armen langs het lichaam, doorklieft hij het water dat meters boven hem opspat. Bedwelmd door de adrenaline en trillend van spanning komt de durfal weer boven, waarna hij als een bevende hond op de oever kruipt. Zijn actie moet letterlijk zenuwslopend zijn geweest. Laso Schaller geldt vandaag als de houder van het wereldrecord 'hoogduiken', aldus het *Guinness Book of World Records*.

Maar de ware houder van het wereldrecord komt uit Rotterdam. Bijna negentig jaar geleden, op 14 januari 1933, dook de negentienjarige Louwrens Cornelis ('Lou') Vlasblom uit Crooswijk van De Hef, een stalen spoorbrug over de Koningshaven. Hij maakte zijn afzet van een klein plateau dat zich op een onwaarschijnlijke hoogte van zevenenzestig meter bevond. Bovendien maakte

Vlasblom twee salto's alvorens hij het water bereikte. De recordsprong van Laso Schaller verbleekt bij de bovenmenselijke prestatie van Lou Vlasblom. In de havenstad Rotterdam maakte Vlasblom deel uit van een klein gezelschap waaghalzen die vanaf scheepsplechten, bokken, kranen en bruggen in het Maaswater doken. Zij waren de exotische klifduikers van het koude laagland. Zelf spraken de jonge avonturiers liever van topsport – 'Je kan altijd hoger', luidde het adagium. Hoewel deze vorm van sportbeoefening verboden was, was de publieke aandacht enorm. De wedloop bereikte een hoogtepunt in het hart van de crisisjaren, toen Vlasblom van een bijna onbestaanbare hoogte dook. Hij verbrijzelde daarmee alle internationale records. Nooit maakte iemand een duik vanaf een grotere hoogte. Heel even was Lou Vlasblom de beroemdste Rotterdammer. Heel even was hij net zo beroemd als die andere kampioen uit Crooswijk, bokser Bep van Klaveren, winnaar van een olympische gouden medaille.

Volgens Wikipedia werd de sprong van Lou Vlasblom 'goed gedocumenteerd'. Inderdaad, dagbladen hebben destijds uitvoerig over zijn sprong geschreven. Rotterdamse schrijvers brachten de dodensprong in hun verhalen in herinnering. En oudere Rotterdammers raakten niet uitgepraat over de jonge waaghals die van de brug was gedoken. Maar goed gedocumenteerd? Zijn duik werd niet gefilmd of gefotografeerd, en toeschouwers lepelden verschillende versies van de gebeurtenis op. Het verhaal van de jongen die van De Hef dook heeft alles van een stadsmythe: een heroïsch verhaal dat wordt doorverteld, steeds sterker wordt en geleidelijk aan overtuigingskracht wint. In zo'n verhaal is de herkomst van de bronnen vaak in nevelen gehuld. De verteller heeft het verhaal van iemand anders gehoord, die op zijn beurt de oorspronkelijke verteller ook niet kent.

Toch is de duik van Lou Vlasblom meer dan een broodje-aapverhaal: er zijn wel degelijk bronnen. Maar vanaf het allereerste moment hebben beuzelpraat, opsmuk en anekdotes een plek in

het verhaal veroverd. Daarom is het verhaal van de duik in de eerste plaats een stadsmythe: een verhaal over een sensationele of bizarre gebeurtenis die plaatsvond op een bekende, herkenbare plek in de stad – in dit geval de beroemde hefbrug over de Koningshaven. Bovendien heeft zo'n verhaal bijna altijd een angstaanjagend leidmotief – in dit geval een ijzingwekkende duik met een dubbele salto mortale vanaf een bijna zeventig meter hoge spoorbrug. Het is die onvoorstelbare, nooit meer geëvenaarde prestatie, in combinatie met het nog altijd nagalmende verhaal van ongeloof en respect, die het fundament van deze vertelling vormt. Ik wil het verhaal van de jongen die van de brug dook niet alleen opnieuw vertellen, maar zelfs uitbreiden en cultiveren – precies zoals elke sage of mythe onder invloed van de tijd een rijpingsproces doormaakt.

Nadat Lou Vlasblom zijn legendarische duik had volbracht, werd hij niet alleen overladen met superlatieven, maar ook met veroordelingen. Hij was een held, een kampioen, vonden velen. Zijn sprong was een mirakel van Bijbelse proporties. Nee, vonden anderen, hij was eerder een schlemiel, een slachtoffer van de reclame- en vermaaksindustrie. Zijn daad was een symptoom van de uitzichtloosheid van de crisisjaren. Talloze verslaggevers, columnisten en schrijvers probeerden zijn motieven te duiden, kenden een symbolische betekenis toe aan de sprong. Zo werd er een stofwolk van hele en halve waarheden opgetrokken waarin een uniek stadsverhaal vorm kreeg: *De jongen die van De Hef dook*.

Man op De Hef tijdens de bouw van de heftorens (1926).
Prentbriefkaart. Collectie Stadsarchief Rotterdam.

‘De jongen die van De Hef dook’,
ets van Wout van Heusden
(1975). Kunstenaar Wout van
Heusden was bevriend met
Bertus Meijer en maakte deel
uit van de kring rondom het
schrijverscollectief Links
Richten. Deze prent werd
afgedrukt in *Met open vensters*
(1975), de laatste publicatie van
Bertus Meijer.

Buitentemperatuur nul graden

Ergens in de zomer van 1985, het was al diep in de nacht, hoorde ik voor het eerst de naam van Lou Vlasblom. Ik bevond me in de Stieltjesstraat op Rotterdam-Zuid, op de zolderverdieping van het Poortgebouw. Dit monumentale pand aan de Koningshaven werd in 1879 gebouwd voor de legendarische durfkapitalist Lodewijk Pincoffs. Honderd jaar later namen krakers het gebouw in bezit. Zij wisten hun anarchistische bestaanspraktijk in legaal vaarwater te manoeuvreren en openden het gebouw voor culturele activiteiten. Die nacht in 1985 had ik een optreden bijgewoond van een experimentele postpunkband. Na afloop dronk ik met de gitarist, een oude schoolvriend, een biertje in de vensterbank. Het eerste schijnsel van het morgenrood zette de rivier in een wazige gloed. Ons uitzicht werd begrensd door het silhouet van de oude spoorbrug over de Koningshaven. ‘Zie je die enorme kabelwielen op de torens’, zei de gitarist terwijl hij met zijn bierfles op de ruit tikte. ‘Vlak daaronder stond Lou Vlasblom. Begin jaren dertig. Als een acrobaat stortte hij zich vanaf de noordelijke toren in het diepe. Hij maakte een salto en dook in het water. Hij had geen schrammetje. Nog nooit vertoond.’

Het leek een anekdote van niks. Een jongen die van de brug sprong. Nou en? Toch liet het verhaal, hoe kort de synopsis ook was, me niet meer los. Steeds weer doemde Lou Vlasblom op, als een geestverschijning in een oud kasteel. Rotterdamse punks en musici wisten van zijn bestaan. Kunstenaars ook. En architectuurstudenten. Lou Vlasblom was een cultheld. Die status had zeker te maken met de spoorbrug over de Koningshaven, een hefbrug. De Hef, zoals de brug in de stad liefkozend wordt genoemd, verbindt

het Noordereiland in de Maas met de oever van Feijenoord. Deze hypermoderne staalconstructie werd in 1927 ontworpen door een architect van de Nederlandse Spoorwegen en zou in gebruik blijven tot 1993. Telkens wanneer de scheepvaart om doorgang vroeg, takelden de twee tachtig meter hoge heftorens een beweegbaar brugdeel omhoog. De torens dienden als schachten voor betonnen contragewichten die het brugdeel met behulp van tientallen kabels langs een kabelwiel naar boven en beneden konden bewegen.

In 2005, ter gelegenheid van het afscheid van de directeur van de Dienst Gemeentewerken, mocht ik dit fraaie staaltje van mechanica van dichtbij beschouwen. Met een select gezelschap betraden we het val, zoals het beweegbare middendeel wordt genoemd. Nadat een dikke rode knop was ingedrukt werd de hijsconstructie in werking gesteld en klom het brugdeel langzaam naar een hoogte van bijna vijftig meter. Ik verwachtte gepiep en gekraak, het gesteun van een oude stoomlocomotief die nog op gang moet geraken. Maar De Hef zoefde zo geruisloos als een elektromagnetische lift naar het helderblauwe baldakijn. Terwijl hoogtevrees zich aan me opdrong, klampte ik me vast aan de dichtstbijzijnde reling en tuurde naar de kabelwielen op de heftorens, nog eens vijftien meter hoger. En daar zag ik het platje van Lou Vlasblom, het balkon dat de jongen had gebruikt om zijn formidabele afzet van de noordelijke toren mogelijk te maken.

Terwijl mijn reisgenoten van het schitterende uitzicht genoten en objecten in de verte aanwezig, zag ik in mijn verbeelding Lou de sprong in het diepe maken. Wat een hoogte! Waanzin. Ik verbaasde me erover dat hij zijn sprong in westelijke richting had gemaakt, het vizier gericht op Hoek van Holland. Want van bovenaf gezien leek het stukje Koningshaven tussen De Hef en de Koninginnebrug op een pierenbadje, veel te klein voor een duik van titanische proporties. Hier moest wel ijdelheid in het spel zijn geweest. Of een ontluikend talent voor marketing. Want toeschouwers konden zich aan deze zijde massaal langs het water verzamelen. Vanaf

beide oevers en op de Koninginnebrug moeten zij een voortreffelijk uitzicht op de duik hebben gehad.

De brug was nog jong toen Lou Vlasblom de toren beklom. Al sinds de oplevering in 1927 wist De Hef respect af te dwingen. Nog geen jaar nadat het val voor de eerste keer omhoog werd getakeld, voltooide regisseur Joris Ivens zijn befaamde eerbetoon. *De Brug* (1928) is een korte zwijgende film waarin ritme en beweging het leidmotief vormen: alles beweegt, draait, kraakt, fluit, rookt, stoomt en plonst. Deze beroemde rolprent, die destijds overal in de bioscopen werd vertoond, droeg beslist bij aan de monumentale status van De Hef.

Na de voltooiing van de Willemsspoortunnel in 1993 werd de constructie overbodig verklaard. Maar toen de sloop werd aangekondigd, stak er een storm van protest op. De brug met de kabelwielen was hét symbool van de havenstad Rotterdam geworden. Onder druk van de publieke opinie werd afgezien van de beoogde ontmanteling. De Hef verwierf de status van een Rijksmonument. Want ‘geen enkele toeschouwer kan zich aan het dominerende uiterlijk van de brug onttrekken’, zo lezen we in de voorbeeldige kroniek *De Hef: Biografie van een spoorbrug* (1985).

Joris Ivens, die zijn loopbaan als filmmaker zo’n beetje in de Koningshaven was begonnen, schreef het voorwoord. En het eerste exemplaar van het boek werd overhandigd aan Lou Vlasblom, de jongen die op 14 januari 1933 de heftoren bedwong zoals een alpinist de Mount Everest. Het boek bood hem de ruimte om de verhalen over zijn sprong van commentaar te voorzien. Lou ergerde zich aan de mythe die rondom zijn persoon was ontstaan. Leugens werden in de stad verteld. Kranten schreven onzin. Hij werd neergezet als een opportunist, een roekeloze dwaas die zijn duik niet zou hebben voorbereid. Zijn familienaam werd door het slijk gehaald, tot verdriet van zijn naasten. Fantasie en waarheid waren sinds 1933, een halve eeuw lang, veelvuldig door elkaar gehusseld.

Het was niet de duik zelf, maar de mythe die aan Lou Vlasblom

zou blijven kleven. Wie voortaan aandacht wilde besteden aan De Hef, kon niet meer om Vlasblom heen. In 2001, het jaar dat Rotterdam zich Culturele Hoofdstad van Europa mocht noemen, vond in het voormalige pakhuis Las Palmas, niet ver van De Hef, de tentoonstelling *Interbellum Rotterdam* plaats. De fraaie catalogus die de expositie begeleidde, opende met een essay over De Hef waarin de professionaliteit van Lou Vlasblom werd benadrukt:

Zijn duik was een uiting van moed en vakmanschap. Geleidelijk had hij er naartoe gewerkt, tot hij voldoende zeker was van zichzelf. Hier was geen sprake van waaghalzerij, maar van koele berekening. Dit waren kwaliteiten waarmee Rotterdam zich graag onderscheidde van andere steden. En deze zelfde kwaliteiten kenmerkten bij uitstek de brug waarvan Vlasblom dook.

Sinds Lou Vlasblom de biografie van De Hef in zijn handen kreeg gedrukt was hij de personificatie van de brug, een mascotte. De spoorbrug werd op zijn beurt het middelpunt van het imago dat Rotterdam zichzelf had aangemeten: dat van de modernste stad van Nederland. Nog korter samengevat: Lou Vlasblom wás Rotterdam.

Kletspraat, bromde Lou, die opnieuw mythevorming bespeurde. Zijn prestatie als sportman en recordhouder werd veronachtzaamd. En De Hef? Ach, had er een hogere toren aan de Maas gestaan of een hogere bok in het water gelegen, dan had hij die genomen. ‘Gaat er één hoger, dan ga ik nog hoger’, had hij vlak na zijn sprong al meteen gezegd, toen hij kletsnat door een agent uit het water werd getrokken.

Niet iedereen schoof Vlasblom het pact van modernisme en stadspromotie in de schoenen. Zijn daad werd ook ingegeven door een jeugdige honger naar avontuur. *Het Groot Rotterdams Bruggenboek* (2005) riep hem uit tot een van de vroegste Rotterdamse beoefenaars van ‘extreme sports’. Je kon een brug beklimmen om van

het uitzicht te genieten, de adrenaline door je lichaam te laten gieren en een ferme duik in de Maas te wagen, zoals Vlasblom dat had gedaan. Dat deze tak van sport vaak werd beoefend in een sfeer van illegaliteit, droeg alleen maar bij aan de aantrekkingskracht van het fenomeen. Dat vond ook Lou Vlasblom in 1933. Triomfantelijk liet hij zich na de sprong naar het politiebureau afvoeren. Hij koesterde het proces-verbaal als een gouden medaille, veroverd na zijn sprong van wereldklasse.

Over Lou Vlasblom is vaak geschreven. Zelf kwam hij maar mondjesmaat aan het woord. Het verhaal over de jongen die van de brug dook is een intrigerende mengeling van feit en fictie. Over veel details bestaat onenigheid. Had Lou zijn sprong zorgvuldig voorbereid of was er sprake van een opwelling? Was hij in optocht met tientallen jongeren van Crooswijk naar De Hef getogen? Had hij boven in de toren een half uur nerveus getreuzeld, of in alle rust de tijd genomen om een sigaretje te roken? Droeg hij een overall of een keurig maatpak? Had hij werkelijk twee salto’s gemaakt voordat hij het water bereikte? Bereikte hij het water rechtstandig of in duikvlucht? Dreven er ijsschotsen in het water op die koude januaridag? Raakte hij gewond bij zijn sprong? En hadden zich aan de Maasoever vele duizenden kijkers verzameld, zoals later werd beweerd, of slechts een handjevol, zoals krantenverslagen uit 1933 suggereren? Al kort na de sprong zag Lou zich genoodzaakt verslaggevers te wijzen op onjuistheden in hun berichtgeving. Hij nam zelfs zijn toevlucht tot ingezonden brieven in het *Rotterdamsch Nieuwsblad* waarin hij roddel en achterklap probeerde te ontzenuwen.

Mijnheer de Redacteur! In verband met de vele geruchten welke over mij worden verspreid, als zoude ik van mijn sprong nadelige gevolgen hebben ondervonden, verklaar ik hiermede, dat deze geruchten uit de lucht zijn gegrepen en ik mij in de beste welstand bevind.

In een gesprek met de sportverslaggever van het weekblad *Het leven. Geïllustreerd* herhaalde hij die klacht:

Ach, meneer, er is heel wat fantasie geslopen in al die courantenberichten over mijn torenspringerij en de mensen hier in de stad verzinnen er ook allerlei fraaiigheden bij. Als de helft van wat ze schrijven en vertellen waar zou zijn, dan zou ik op zijn minst miljonair zijn of met een stuk of tien gebroken ledematen in het ziekenhuis liggen.

Lou zag met lede ogen aan hoe hij de regie over zijn eigen biografie verloor – hij was de hoofdrolspeler in een stadsverhaal geworden. Over het ultrakorte script van dat verhaal bestaat overigens wél overeenstemming. In zijn roman *De Hef ziet alles* (2015) had schrijver Cees Pols slechts drie regels nodig:

En dan Lou Vlasblom! 14 januari 1933, buitentemperatuur nul graden, zegt u dat wat?
Ja, de sprong!
De dodensprong, die hij overleefde.

Dezelfde regels tekende ik op uit de mond van de gitarist in het Poortgebouw, toen hij met zijn bierfles wees naar de kabelwielen. Meer Rotterdamse schrijvers hebben in even geconcentreerde vorm aan Lou Vlasblom gerefereerd. Al zes jaar na de sprong prezen Jef Last en Harry Wilde in *Kruisgang der jeugd* (1939) de moed van de durfal.

67 meter! Is het mogelijk zulk een sprong te wagen zonder dat de schedel tegen het watervlak te pletter slaat, zonder dat de huid afschroeit door de wrijving met het water? Vlasblom vraagt het zich niet af. Hij bezit de kracht om al zijn energie in één ogenblik op dit punt te concentreren, zoals anderen, in een vlaag

van verbittering, haar concentreren op een inbraak. Vlasblom slaagde, omdat hij geluk had, omdat hij op het juiste ogenblik zijn zenuwen bij elkaar hield en ook een beetje omdat er voor een sprong van de hefbrug niets anders nodig was dan een zwembroek.

Een zwembroek? Op die koude winterdag van 14 januari 1933?

Van recentere datum is het korte fictieve verhaal ‘Duik’, geschreven door Wilfried de Jong. De verteller haalt herinneringen op aan zijn klasgenoot John, een liefhebber van hardrock met een pafferig gezicht vol puisten en een spekkige buik. Na een aantal biertjes en zes glazen jenever te hebben gedronken in een café vlak bij De Hef, besluit John de spoorbrug te beklimmen. Hij hijst zich in een ketelpak en begint aan de klim. Beneden houdt zijn kompaan een oogje in het zeil, en dan wordt hij door een toevallig passerende agent aangesproken.

‘Wat doet je vriend daar?’, vroeg de snor.
‘Hij gaat Vlasblom nadoen’, zei ik.
‘Wat bedoel je?’

In het voorjaar van 1933 is een zekere Lou Vlasblom bij wijze van stunt van een van de pijlers van De Hef gesprongen. Van zeventig meter hoog dus, in zijn nette kostuum. Hij had een zakdoek in zijn mond zodat zijn adem niet werd afgesneden. Vlasblom heeft tijdens zijn duik nog twee salto’s gemaakt en kwam rechtstandig in het water van de Maas terecht. Het was een sensatie.

Net als Vlasblom vele jaren eerder springt ook John van De Hef, zijn armen klapwiekend als een gewonde vogel in vrije val. Zijn plons is een explosie op het water, maar de waaghals overleeft het avontuur. Het is een sensatie.

Niemand van onze klas zou het verhaal geloven. John? Die vette puistenkop? Ja, precies, die John. En ik had hem geholpen.

Zo moet ook het verhaal van Lou Vlasblom zijn ontstaan. Als herinnering aan een sensationele gebeurtenis die niemand zou geloven. Het was een verhaal dat je wel moest vertellen. Als je er niet bij was geweest had je in ieder geval het verhaal. Zo kon Lou opduiken aan cafétafeltjes, in tijdschriften als *De Oud-Rotterdammer* en in sociale media.

Op 25 januari 2019 was hij nog altijd onderwerp van gesprek op een Facebookpagina. Oudere Rotterdammers haalden herinneringen op aan de jongen die van De Hef dook:

‘Ik heb het verhaal gehoord van mijn vader!’

‘Dat verhaal heb ik van mijn opa meegekregen, schitterend!’

‘Mijn vader dook van hoge kranen in de haven en vertelde het verhaal van Lou Vlasblom.’

‘Ja, hier had mijn vader het over, helaas al acht jaar dood.’

‘Ik heb doodenge herinneringen aan het verhaal van Lou Vlasblom dat mijn vader vertelde.’

‘Mijn opa, geboren in 1908, vertelde mij dit verhaal steeds weer opnieuw.’

Over één ding zijn de gespreksgenoten het met elkaar eens: Lou Vlasblom is een verhaal, een jongensboek, literatuur. Een verhaal dat ouders aan hun kinderen vertellen. Vooral vaders. Maar hoezeer de verschillende versies van deze stadskroniek ook verschillen, de daad zelf is boven iedere twijfel verheven. Lou Vlasblom is werkelijk van De Hef gedoken.

Ook ik raakte sinds dat punkconcert in het Poortgebouw geobsedeerd door het verhaal. Ik kon de brug niet passeren of ik staarde naar de enorme katrollen op de torens. ‘Daar, zie je dat platje onder die kabelwielen?’, riep ik tegen mijn kinderen terwijl we over

de Koninginnebrug naar het Noordereiland fietsten. Ik wees naar de noordelijke toren. ‘Vanaf dat piepkleine balkonnetje dook Lou Vlasblom in de Maas. Nooit vertoond.’ Nadat mijn zoon verveeld vaststelde dat ik het verhaal voor de zoveelste keer had verteld, besloot ik dat het tijd was dieper in de zaak te duiken. Er moest méér dan slechts een handvol flarden van het verhaal in omloop zijn.

Ik begon verhalen, krantenknipsels en foto’s te verzamelen. En onderweg deed ik een verbluffende ontdekking. Lou Vlasblom was niet alleen van De Hef gedoken, maar had zo ongeveer elke brug uitgeprobeerd – in Rotterdam, maar ook ver daarbuiten. Een brug over het Amsterdam-Rijnkanaal bijvoorbeeld. In 1933, niet lang na zijn duik van De Hef, sprong hij van de Maasbrug bij Venlo. Terwijl ik krantenberichten over zijn Limburgse sprong verzamelde, ging er plots een duizeling door me heen.

Ik herinnerde me een verhaal dat mijn vader had verteld toen ik tien of elf jaar oud was. Hij had zijn jeugd doorgebracht in een dorp aan de Maas, iets ten noorden van de brug waar Lou in de rivier was gesprongen. In dat dorp was mijn grootvader de beheerder van het plaatselijke postkantoor en van een drijvend zwembad in de Maas. Ook in mijn familie speelde het zwemmen en duiken in de Maas een grote rol. Mijn vader was een waterrat en kende de verraderlijke stromingen van de rivier op zijn duimpje. In tegenstelling tot Lou had hij zich niet gespecialiseerd in het duiken van hoge objecten, maar in het beklimmen van passerende Maasaken. Groepjes jongens zwommen naar een schuit, hesen zich aan boord en wachtten tot de scheldende schipper met een pikhaak op hen afkwam. Vervolgens doken ze gierend van het lachen in het water, in afwachting van een volgende boot waarmee de trip terug kon worden genomen.

Mijn vader was een zwijgzaam type, maar soms popten jeugdherinneringen op wanneer we het huis van mijn grootouders bezochten. Dat gebeurde doorgaans in de verste uithoek van de moestuin, een met liefde onderhouden hortus achter het post-

kantoor die werd begrensd door de Maas. Terwijl ik wat in het gras lummelde en naar de passerende schepen staarde, luisterde ik dan naar de verhalen van mijn vader. Meestal gingen die over de oorlog. Hoe hij zwaargewond werd afgevoerd naar een ziekenhuis in Venlo, nadat een Brits bombardement op de veerpont over de Maas een inferno had veroorzaakt. Of hoe hij tijdens de Hongerwinter door de moffen werd geëvacueerd, omdat het front nu aan de Maas lag – eerst te voet in een steenkoude nacht door Duitsland en vervolgens in een goederentrein naar Groningen.

En daar op die oever hoorde ik ook het verhaal over een heldhaftige soldaat. De gebeurtenis had voor de oorlog plaatsgevonden. Gepakt en gezakt was een dienstplichtige van de Maasbrug gesprongen. Het moet een sensatie zijn geweest. Iedereen sprak erover, zei mijn vader. De sprong was een topprestatie, jazeker, maar omdat de jongen zijn uniform had aangehouden school er ook een stukje verzet in zijn daad. ‘Dat maakte de sprong voor ons pas echt legendarisch’, zei mijn vader terwijl hij mij een knipoog gaf.

Destijds maakte dit verhaal weinig indruk op mij. De helden uit mijn jeugdboeken hadden wel voor hetere vuren gestaan. Maar nu, vele jaren later, midden in een corona-lockdown, realiseer ik me dat het niemand minder dan Lou Vlasblom moet zijn geweest die van de Maasbrug in Venlo was gesprongen. Déjà-vu? Plots doemen het postkantoor en de moestuin van mijn grootouders weer op. Ik zie mijn vader, druk gebarend aan de oever van de Maas, wijzend in de richting van Venlo, waar de stoere dienstplichtige is gelegerd. Zonder dat ik het doorheb, is de jongen die van De Hef dook al in mijn eigen biografie gekropen. En opnieuw is het een vader die het verhaal aan zijn zoon heeft verteld.

De Hef in 1932. Foto: Antonie Schaller. Collectie Stadsarchief Rotterdam.

Lou Vlasblom in 1933. Collectie familie Vlasblom.

De prestatie geboekstaafd in het plakboek van Lou. Collectie familie Vlasblom.

Het gaat om de afzet

Dagbladen hebben het wapenfeit destijds minutieus gereconstrueerd. Dat was knap, want er was geen verslaggever bij de gebeurtenis aanwezig. Maar op de ochtend na de sprong hadden verslaggevers al blocnotes volgeschreven, getuigen en politieagenten gesproken en verdrongen ze zich voor de deur van Lou Vlasblom. *De Telegraaf* was aanwezig, altijd geïnteresseerd in amusement en sensatie, maar ook de communistische krant *De Tribune* en het socialistische dagblad *Het Volk*. Linkse journalisten hoopten van Lou Vlasblom een volksheld te maken. De kranten troefden elkaar af met al dan niet gefingeerde wetenswaardigheden over de duik. In politiek en ideologisch opzicht stonden de dagbladen lijnrecht tegenover elkaar. De verslaggevers die zich in de woonkamer van de familie Vlasblom hadden verzameld, beschimpten elkaar en zorgden voor een explosieve sfeer. Lou ergerde zich aan hun gedrag. Jaren later verklaarde hij tegenover een verslaggever:

Moet je rekenen als je heren van *De Telegraaf*, *De Tribune* en *Het Volk* in je kamer hebt! Dan duurt het niet lang of het wordt een ruzie dat het knettert. Ik zat de boel een poosje aan te kijken en toen zei ik: 'Heren, jullie komen hier voor mij en niet om te knokken. Wie nog één verkeerd woord zegt, die slinger ik zo de straat op!'

Ondanks het gekissebis slaagden de heren van de pers erin de gebeurtenissen rondom de duik gedetailleerd in kaart te brengen. De sprong had plaatsgevonden op een zaterdag, 14 januari 1933, om vier uur in de middag. Het was een koude, nevelige winterdag.

‘De Maasstad in zware nevel’ kopte een krant. Het koloniale dagblad *De Locomotief* publiceerde in haar ochtendeditie een spectaculaire foto van de spoorbrug over de Maas. De brug doemt als een geheimzinnig gevaarte uit de mist op. Voetgangers, fietsers, paarden en koetsiers bewegen zich als zombies in een apocalyptisch landschap. De nacht daarvoor had het nog bijna twee graden gevoren. Nederland was in de greep van sterke vorst, afkomstig uit Rusland en Duitsland. Even ten oosten van Rotterdam stuwden een natte zuidwestelijke wind en een steenkoude zuidoostelijke wind tegen elkaar op. Dat storingsgebied veroorzaakte mist en neerslag in de stad, maar verhinderde dat de vorst zich over de kuststrook kon uitbreiden. Het had die dag dus nog kouder kunnen zijn. Elders in Nederland werd sneeuwval voorspeld. Een schoenmaker adverteerde in de krant: ‘Het weerbericht voorspelt sneeuw en regen, laat ons uw kapotte schoenen tijdig repareren.’ In Rotterdam was het nog droog. Tegen vier uur in de middag schommelde de temperatuur rond het vriespunt.

Lou Vlasblom woonde in het hart van Crooswijk, bijna vier kilometer ten noorden van De Hef. Nadat hij die middag van zijn werk was thuisgekomen, had hij zijn moeder gezegd dat hij even ging zwemmen. Dat deed hij bijna dagelijks. Weer of geen weer. De jongen zwom overal. In open water het liefst. In de Rotte, de Boezem, de Kralingse Plas, de Maas of een havenbekken. Kou was daarbij geen beletsel. Daar kon je jezelf op kleden, vond Lou. In zijn slaapkamer trok hij een zwempak aan, een overhemd en een dikke trui, en daar overheen een ketelpak uit één stuk, een overall. Een paar rubberen schoenen maakte zijn outfit compleet.

Lou had een goed getraind lichaam. Atletisch. Hij was tanig maar gespierd, een lange slanke man, en woog 140 pond. Hij was gewend aan lichamelijke arbeid en oefende zich bijna dagelijks in zijn favoriete sport: zwemmen en duiken. Zijn uitstraling was jongensachtig. Hij had fonkelende, helderblauwe ogen en er lag een

cynisch lachje rond zijn mond. Een dikke laag haarcrème hield zijn zwarte haardos strak in model. Hij stond altijd rechtop, straalde overtuiging uit. Hij geloofde in zichzelf en was voor de duivel niet bang. Hij was Lou Vlasblom. Zijn vrienden hadden hem een bijnaam gegeven: ‘Lou de Onverschillige’.

Maar Lou was ook intelligent en gold als een verwoed lezer van kranten. Het gezin Vlasblom had een socialistische overtuiging en was geabonneerd op *Het Volk*. Vooral de sportpagina’s hadden Lou’s belangstelling. Hij loofde de discipline en het doorzettingsvermogen van de topsporter. Zo keek hij ook naar zichzelf: als een sportman die zich intensief voorbereidde op een prestatie van formaat: een duik vanaf De Hef.

De enige die hij op de hoogte van zijn plan had gebracht, was zijn kameraad Joop Wijmans. ‘Vooruit! Vandaag is het zover. Je zal zien dat ik het doe!’, had Lou gezegd. Joop zou hem begeleiden. Want een sprong in de Maas was niet zonder gevaar. Het water was vervuild met olie en benzine, overal zwommen ratten, bootjes en schepen voeren af en aan, rommel en drijfhout dobberden onder De Hef. Lou had zijn vriend geïnstrueerd het water goed in de gaten te houden. Als het Maaswater vrij was van sloepjes en wrakhout, zou Joop met een witte zakdoek zwaaien.

Zijn ouders wisten dat Lou met de gedachte speelde een reuzensprong te wagen. De jongen dook van bruggen over de Rotte, was al van schepen, dokken en hijskranen gesprongen en droomde van steeds hogere objecten. Hoewel het echtpaar Vlasblom niet twijfelde aan de zwemtalenten van hun zoon, waren ze er niet gerust op. Zijn vader, niet minder onverschrokken dan zijn zoon, had hem in een donderspeech al gewaarschuwd, zo wist een verslaggever van *De Telegraaf* te melden. Maar Lou, door dezelfde verslaggever ‘een onverschillig type’ genoemd, had geen boodschap aan ouderlijk advies.

Nadat hij zich had omgekleed, reden Lou en Joop met een bakfiets naar de Prins Hendrikkade op het Noordereiland, midden in

de Maas. Het Noordereiland vormt het schakelstation tussen de rechter en de linker Maasoever van de stad. Lou had de bakfiets geleend van zijn vader. ‘Gerzon’ stond er met dikke letters op de bak geschilderd. Zijn vader was werkzaam voor het bekende modehuis. De jongens parkeerden de driewieler onder de spoorbrug. Vervolgens klauterde Lou over het hek dat de openbare weg van het spoor afsloot. Wandelend over de spoorbaan in zuidelijke richting, in de richting van De Hef, verbaasde hij zich erover dat hij geen employés ontmoette die hem terugstuurden. Hij had wat schroeven en moeren in zijn zak gestoken voor het geval iemand hem zou vragen wat hij op de brug uitvoerde. In dat geval kon hij uitleggen dat hij naar boven was gestuurd ‘om wat aan te draaien’. Maar niemand hield hem tegen. Nu was er geen excuus meer. Hij moest nu wel doorgaan. Aangekomen bij de eerste toren, bestudeerde hij het ijzeren gevaarte nauwlettend. Daarna begon hij aan de klim.

Dit avontuur lokte een handvol kijkers, onder wie een agent van het politiebureau aan de Nassaukade. Met geschreeuw probeerden de omstanders de jongeman van zijn plan te weerhouden. Zij dachten dat het hier een actie van een krankzinnige of zelfmoordenaar betrof. Zonder om te zien klom Lou steeds hoger. De toeschouwers zagen hoe de jongen hoog in het raderwerk van de brug verdween, weer opdook en in de mistlierten leek te krimpen tot een nietig figuurtje uit een Walt Disney-cartoon. Nog hoger klom hij, totdat hij ten slotte op een hoogte van bijna zeventig meter was aangekomen. Daar bevond zich een soort balkonnetje, een platje, vlak onder het enorme kabelwiel op de toren.

Lou trok zijn overjas uit en hing het kledingstuk over het hekwerk. Van de klauterpartij had hij het warm gekregen. Omdat hij de kans op kouvatten zo klein mogelijk wilde maken, wachtte hij tot zijn lichaam op de juiste temperatuur was gekomen. Ook rookte hij nog even een ‘Piraatje’, zoals de sigaretten van het populaire Britse merk *Pirate Cigarettes* werden genoemd (de verpakking was

herkenbaar aan het portret van een stoere zeerover). Lou genoot van het panorama, voor zover de nevels dat mogelijk maakten. Nadat hij zijn peuk had weggeknipt, trok hij zijn jas weer aan en propte een zakdoek in zijn mond. Hij had gelezen dat je adem tijdens een sprong van grote hoogte kan worden afgesnoerd. De prop moest zijn kans op een goede afloop vergroten. Hij zwaaide naar de mensen die beneden stonden te kijken, zoog zijn longen vol en liet de sprong nog maar eens door zijn hoofd gaan, zo vertelde hij aan een journalist van het *Rotterdamsch Nieuwsblad*:

Ik wist drommels goed wat ik wilde en had de sprong helemaal uitgestippeld. Een aanloop... even zweven... dan een salto... een stukje recht naar beneden... nog een salto en dan hop recht het water in. Het gaat om de afzet. De afzet moet het doen. Ik moest vrij zien te komen van de toren.

En toen zwaaide Joop Wijmans eindelijk zijn witte vlag. Het moment was daar. Nog één keer haalde Lou diep adem. Op straat had de spanning een hoogtepunt bereikt. In tientallen kelen stokte de adem. Plotseling steeg er een kreet van ontzetting uit het publiek op. Het bleek een collectieve ontlading – de jongen was van de toren gesprongen. Lou dook in de gapende diepte het bruinachtige, maar glinsterende wateroppervlak tegemoet. Sommige toeschouwers sloegen in vertwijfeling de handen voor hun ogen. Anderen zagen zijn lichaam draaien en tollen, rakelings langs metalen balken en overspanningen suizen, twee salto’s maken en rechtstandig in het ijskoude water verdwijnen. Iedereen dacht dat de jongen zijn roekeloze daad met de dood had bekocht. Iedereen, behalve Lou.

‘Ik wist dat de eerste salto al direct goed was’, herinnerde hij zich de volgende ochtend, toen hij verslaggevers in zijn woonkamer te woord stond.

Ik schoot met een razende vaart het grauwe water tegemoet. Het werd wazig voor mijn ogen. Nou die andere salto, dacht ik. Het lukte. Vlak bij het water – ik kon het gelukkig nog net zien – kon ik weer recht komen. Toen flitste het door mijn hoofd: het is voor mekaar! Ik denk dat ik niet meer dan drie of vier meter onder water ben geschoten. Je moet wel weten wat je doet als je het water eenmaal raakt. Van de klap voel je bijna niets. Ik voelde alleen een klapje tegen mijn schoenen. Ik weet dat ik zo weer boven was.

Een sputerend motorbootje, toevallig aanwezig, pikte de jongeman op en zette hem aan de wal. Daar werd hij door de aanwezige politieagent ingerekend en naar Bureau Nassaukade meegenomen. De verkleumde waaghals werd in een warme wollen deken gewikkeld en kreeg een kop chocolademelk aangeboden. Het proces-verbaal maakte melding van ‘zwemmen in verboden water’ en ‘bewandelen van verboden terrein’. De politieman die hem op de bon had geslingerd, was onder de indruk van de prestatie. Op zijn vraag waarom de jongen de hefbrug in godsnaam had beklommen antwoordde Lou: ‘Ik wou wel eens proberen van hoe hoog je kan springen als je in nood verkeert of iemand hulp moet verlenen.’

Inmiddels was zijn gealarmeerde moeder gearriveerd. Zij bracht een zak met droge kleren mee. Eenmaal buiten, op het trottoir voor het politiebureau, werd Lou door twee vrienden op de schouders gehesen. Deze uiting van triomf werd vastgelegd door een fotograaf van een socialistisch dagblad. Daarop nam de jongen samen met zijn moeder de tram terug naar Crooswijk.

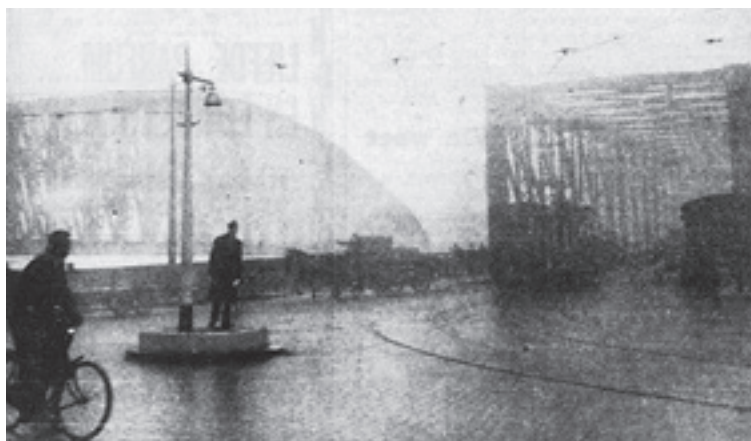
De duik bleek meer dan slechts een oefening in eerste hulp bij ongevallen, zo bleek de volgende ochtend. ‘Weet U, ik heb het wereldrecord gebroken’, vertelde hij apetrots aan een verslaggever. ‘Ze hebben me verteld dat het oude record op 57 meter stond. Ik geloof dat mijn sprong boven de 65 meter is geweest. En U moet niet vergeten dat het laagwater was en dan komt er allicht nog een stukje bij.’

Een wereldrecord! In Rotterdam nog wel. Volgens de kranten had Lou Vlasblom een van de grootste waagstukken die een mens ooit overleefde succesvol volbracht. De stroom berichten kwam langzaam op gang. In de dagen na het weekeinde schreven steeds meer dagbladen lange kolommen vol over die nuchtere jongeman uit Crooswijk.

De prestatie werd zo bijzonder geacht dat de directie van het Grand Theatre, de indrukwekkende schouwburg van Abraham Tuschinski aan de Pompenburgsingel, tot een huldiging besloot. De zaal van het theater kon 1500 bezoekers huisvesten en zou die avond stampvol zitten. In enkele dagen tijd was een krantenbericht uitgegroeid tot een stadsmanifestatie. ‘Lou de Onverschillige’ had de status van een held bereikt.

De held en de brug. Knipsel uit het *Rotterdamsch Nieuwsblad* (16 januari 1933).

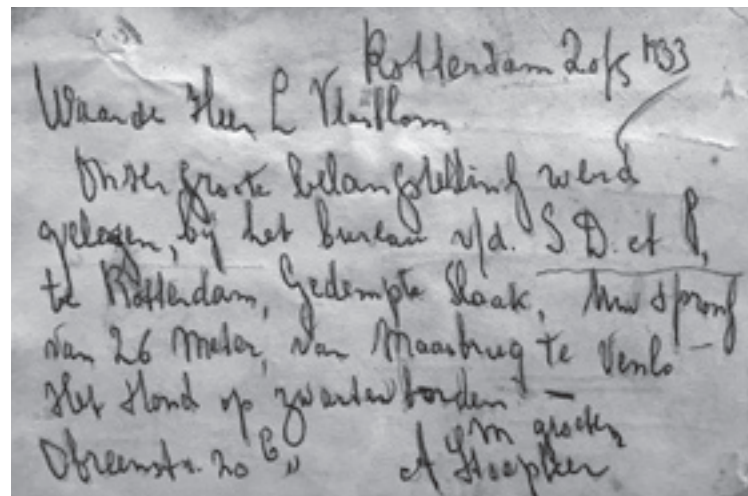
Maasbruggen in dichte mist. Knipsel uit *De Locomotief* (14 januari 1933).

Reconstructie van de sprong. Knipsel uit het plakboek van Lou. Collectie familie Vlasblom.

Pagina in het plakboek van Lou. Collectie familie Vlasblom.

De Rotterdamse SDAP feliciteert Lou met zijn duik van de Maasbrug bij Venlo (20 mei 1933). Prentbriefkaart uit het plakboek van Lou. Collectie familie Vlasblom.

Lou wordt na zijn duik op de schouders van zijn vrienden gehesen. Krantenknipsel uit het plakboek van Lou. Collectie familie Vlasblom.

Lou en zijn vader Jozeph Vlasblom, kort na de duik van De Hef. Knipsel uit *Het leven. Geïllustreerd* (28 januari 1933), afkomstig uit het plakboek van Lou. Collectie familie Vlasblom.

Held of dwaas?

De dagbladen leken het aanvankelijk met elkaar eens: de negentienjarige Lou Vlasblom was een held. Een held, omdat hij een record had gevestigd, een wereldrecord zelfs. Nooit eerder had iemand het lef gehad een duik vanaf bijna zeventig meter in het diepe te maken. Niet in Amerika, niet in Duitsland en niet in Zweden, waar klifduikers en avonturiers steeds hogere rotsen en bruggen trotseerden. ‘Dat is wagen, dat is durven’, dichtte Koos Speenhoff over het huzarenstuk. Kranten vergeleken de Rotterdammer met Tijn Uilenspiegel en Jan van Schaffelaar, zelfs met Michiel de Ruyter.

Het communistische dagblad *De Tribune* noemde hem ‘een tweede Siegfried’, naar de held uit een oud-Germaanse sage. Siegfried beschikte over bovenmenselijke krachten, wist een gruwelijke draak te verslaan en waande zich onsterfelijk na een bad in het drakenbloed. De boodschap was duidelijk: Lou Vlasblom was toegetreden tot het pantheon van de superhelden.

Afschuw klonk er ook. In opiniestukken werd de sprong geassocieerd met waanzin, sportverdwazing en ontsporingen van de jeugd. Het katholieke dagblad *De Tijd* noemde Vlasblom ‘de heros van Rotterdam’ en dat was niet als compliment bedoeld. De zucht naar sensatie en het najagen van records moest als een verderfelijke zenuwprikkel van de huidige tijd worden aangemerkt. De duik was een uiting van dwaasheid, mogelijk gemaakt dankzij ‘domme adoratie’ van het grote publiek.

Was Lou een held of een dwaas?

Een held laat zich niet in alledaagse begrippen vangen. Helden zijn een buitencategorie. Dat wist Thomas Carlyle al toen hij zijn

beroemde studie *Heroes, Hero-Worship and the Heroic in History* (1841) schreef. De Britse denker maakte zich grote zorgen over ontwikkelingen in de samenleving. Hij zag dat toegepaste technologie en industrialisatie hadden geleid tot betere voeding, betere kleding en betere woningen, maar stelde ook vast dat het cement van de samenleving was losgeraakt. Sinds nut en efficiency als nieuwe afgoden werden vereerd, had de fixatie op materiële goederen en eigenbelang bedenkelijke vormen aangenomen.

De neiging louter te denken in termen van nut beïnvloedt niet alleen ons dagelijks handelen, maar ook de wijze waarop we denken en voelen. We verliezen ieder vertrouwen in onze eigen mogelijkheden en in de krachten van de natuur. Ons streven, onze relaties en onze denkbeelden krijgen een mechanisch karakter. Het resultaat zal onverschilligheid en demoralisering zijn.

Carlyle wees alle politieke ideologieën af en had weinig vertrouwen in het oordeelsvermogen van burgers. Hij verwachtte redding van een nieuwe aristocratie. Als apologeet van het conservatisme minachtte hij ‘de Idee’ en eiste een erkenning van ‘het Feit’, waarmee hij op macht en succes doelde. Dus: weg met filosofie, weg met de politiek! Helden hebben we nodig! Want de held is de verpersoonlijking van het Feit. Zijn daden zijn oprecht en worden niet gecodeerd door regels, protocollen en ingesleten gewoontes. Hij handelt intuïtief en is de verpersoonlijking van de levensdrift. In de held weerspiegelt zich de wereldgeschiedenis in wording en actie. Kijk maar naar Jezus of Goethe, zei Carlyle, naar Napoleon of naar Frederik II van Pruisen, die niet voor niets Frederik de Grote werd genoemd. De geschiedenis wordt niet gemaakt door beschavingen, volkeren, landen, wetten of ideeën, maar door helden.

Dat hebben we geweten, schreef criticus Eric Bentley een eeuw later in zijn even beroemde aanklacht tegen Carlyle. Bentley vol-

tooid *A Century of Hero-Worship* (1944) midden in de Tweede Wereldoorlog. Hij constateerde dat het ‘heroïsch vitalisme’ van Carlyle grote invloed had uitgeoefend op de antidemocratische bewegingen van de twintigste eeuw. Hij achtte de verering van helden uiteindelijk verantwoordelijk voor de opkomst van het fascisme en Adolf Hitler, de bouw van concentratiekampen en genocides.

In Nederland was het de historicus Pieter Geyl die constateerde dat Carlyle’s ‘aristocratische revolutiegeest’ de fundamenteën van de westerse beschaving had aangetast. Lenin, Stalin, Hitler en Mussolini konden vanuit dat vitalistische perspectief weliswaar worden geëerd als helden van de vooruitgang, maar in de praktijk bleken ze slechts handlangers van de vernietiging. Met Bentley veroordeelde Geyl de heldenverering als de ruggengraat van het ‘highbrow-fascisme van onze tijd’ – een term die hij muntte in zijn studie *Historicus in de tijd* (1954).

Meer recentelijk heeft thrillerauteur Lee Child zich krachtig uitgesproken tegen de held. Voor hem is de held een instrument van politiek en staatspropaganda. Niet voor niets worden helden door politici en spindoctors vaak ‘onze helden’ genoemd, zegt Child.

Het woord ‘helden’ dat meningen al direct de gewenste kant op stuurt, wordt versterkt met ‘onze’, dat een zelfvoldane, vleierige veronderstelling onder woorden brengt, namelijk dat we het er allemaal mee eens zijn, dat we eropuit zijn iedereen te paaien, over te halen de goede kant te kiezen en tegelijkertijd ‘anderen’ die ‘onze’ waarden niet delen de mond te snoeren en te veroordelen. Om die reden en om meer van dergelijke redenen vermijd ik het woord en wantrouw ik het verschijnsel. Ik heb geen helden en erken niemand als held. ‘Hoofdpersoon in een populair werk’ is goed genoeg voor mij.

De held hoort louter thuis in het domein van de fictie, schrijft Child. De avonturen van zijn eigen fictieve held, de stoere Einzelgänger Jack Reacher, worden wereldwijd in duizelingwekkende oplages op de markt gebracht. Hollywood verfilmde zelfs twee verhalen, met Tom Cruise in de hoofdrol.

In *The Hero* (2019), zijn eerste non-fictieboek waaruit bovenstaand citaat afkomstig is, onderzoekt Child de oorsprong van fictie en de geboorte van de held. Op welk moment in de tijd deed de literatuur haar intrede in het sociale leven van onze soort? Wanneer begonnen mensen elkaar verhalen te vertellen? Hoe ontstond de figuur van de held? In deze speurtocht naar de bakermat van de verdichting speelt de boekenkast van zijn vrouw, een antropoloog, een belangrijke rol.

De eerste verhalen die mensen elkaar vertelden, stelt Child, waren generiek en symbolisch. Het narratief werd gevormd rondom een karakter: het meisje dat het dorp verliet, de jongen die harder liep dan een beer, de oude man die wist waar de wolharige mammoet zich bevond. Sommige verhalen hadden een grotere populariteit dan andere, waarschijnlijk omdat de hoofdpersonen iets spannends of uitzonderlijks meemaakten. Een ontsnapping ternauwernood. Een redding op het allerlaatste ogenblik, precies op het moment dat alles hopeloos scheen.

Zo kon de hoofdpersoon van een verhaal ontstaan: het heldhaftige meisje, de gewiekste bedrieger, de wijze oude vrouw, de jongen die van de brug dook. Om zo'n gemakkelijk te onthouden personage interessant te houden, werd zijn of haar karakter door de vertellers van het verhaal geleidelijk complexer gemaakt. Het personage kreeg een naam, een familie, een afkomst, en zijn avonturen raakten verweven met andere personages en verhalen. Ten slotte werden aan het personage een buitengewoon volhardingsvermogen en een nobele inborst toegedicht. En daarmee was de geboorte van de held een feit.

Vanwege die mix van werkelijkheid en fantasie kan een held

niet verantwoordelijk worden gehouden voor de manier waarop gebruik wordt gemaakt van zijn imago, schrijft Lucy Hughes-Hallett in *Helden* (2004), haar vuistdikke studie naar het verschijnsel heldenverering:

De held is dikwijls – bewust of onbewust – de hoofdrolspeler in een drama dat door andere mensen wordt geschreven of geregisseerd. Elke nieuwe vertelling van een heldenverhaal is gekleurd door de politieke voorkeuren van de verteller. Als we naar helden kijken, vinden we wat we zoeken. Helden kunnen tarten of troosten; ze kunnen het toonbeeld zijn van moed of integriteit, maar ze kunnen ook verleiden tot zondigheid en losbandigheid. Er is echter één constante: alle helden doen ons manieren aan de hand om na te denken over onze sterfelijkheid. Zelfs als zijn daden worden verricht uit puur egoïstische of tijdgebonden motieven van ambitie of hebzucht, is het blote feit van zijn eeuwige roem een bewijs van onsterfelijkheid. Aangezien het vooruitzicht van de dood iets is waarmee we allen in het reine moeten komen, zullen de verhalen van helden altijd blijven fascineren.

Er is niet veel fantasie voor nodig om de duik van Lou Vlasblom te lezen als een volksverhaal, een heldendicht waarin de grenzen tussen gebeurtenis en verdichting flinterdun zijn geworden. De duik werd niet vastgelegd door een aanwezige verslaggever. Foto's of filmopnames werden niet gemaakt. Zelfverklaarde ooggetuigen hebben tegenstrijdige verklaringen afgelegd. Natuurkundigen hebben berekend dat een duik met een dubbele salto, vanaf een hoogte van bijna zeventig meter en met een snelheid van 135 kilometer per uur, onmogelijk zou zijn.

'Onzin!', zou Lou nog vaak uitroepen. 'Zo zat het helemaal niet in elkaar. Ze begrijpen er niks van. Flauwekul!' Niemand twijfelt eraan dat hij de sprong daadwerkelijk heeft gemaakt, maar veel details zijn opgelost in de mist van 14 januari 1933.

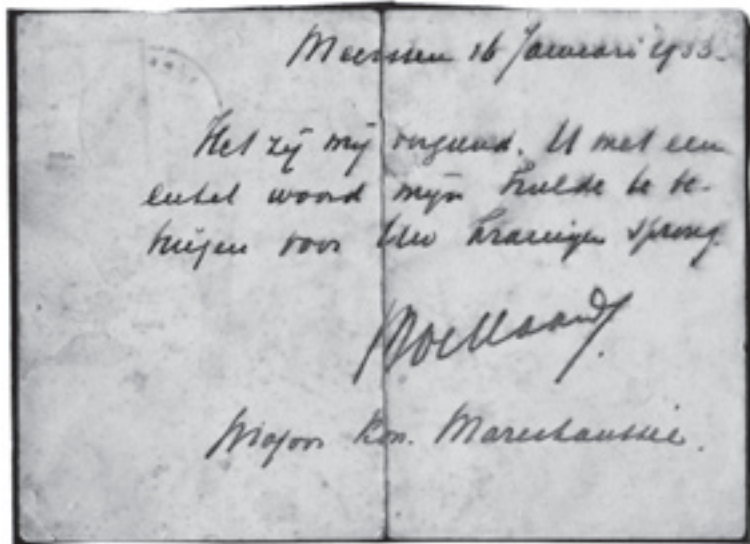
Als stadsmythe is het verhaal van Lou Vlasblom, de jongen die van De Hef dook, een eigen leven gaan leiden. Het verhaal dat Rotterdammers hun kinderen vertelden en nog steeds vertellen, is opgebouwd uit precies die elementen die heel lang geleden, ergens in de peilloze diepte van de tijd, de geboorte van fictie mogelijk maakten: er is sprake van een uitzonderlijke daad, van spanning en verlossing, en het publiek krijgt wat het wil: een held. Lou Vlasblom is het verhaal over een jongen die het onmogelijke presteerde en op het nippertje aan de dood ontsnapte. Inderdaad, hij is een held, of zoals Lee Child het formuleerde: de hoofdpersoon van een populair verhaal.

Velen moeten zich hebben gespiegeld in die doodgewone jongen uit Crooswijk die een buitengewone daad verrichtte. Hij was één van hen. Zijn prestatie glansde ook op hen af. Lou deed Rotterdammers nadenken over zichzelf, over hun eigen gefnuikte dan wel ingeloste verwachtingen, over hun eigen toekomst en zelfs hun eigen sterfelijkheid. Het verhaal over de jongen die van De Hef dook was een verhaal dat de moeite waard was om te worden doorverteld. Het was zo'n verhaal dat zich had gevouwen rondom een existentieel lotingspel: kop of munt, alles of niets.

Veel Rotterdammers, vaak nieuwkomers, hadden huis en haard verlaten om in die grote stad aan de Maas opnieuw te beginnen. Kop of munt. Het leven is een gok. In deze razendsnel groeiende migrantenstad, waar onzekerheid de enige constante factor was, bood de stadsmythe van Lou Vlasblom hoop en troost. Als je in Rotterdam iets van je leven wilde maken had je moed nodig, doorzettingsvermogen, karakter. In een mythe, zegt cultuurhistoricus Peter Burke, wordt de protagonist van het verhaal tot in het oneindige uitvergroot. Dat verhaal mag rammelen en zelfs onwaar zijn, maar in die wolk van overdrijvingen ligt nog altijd een kern van waarheid besloten: Lou Vlasblom dook van De Hef.

'Lou de Onverschillige' (in wit overhemd) met zijn vrienden eind jaren dertig. Links zijn kameraad Joop Wijmans. Collectie familie Vlasblom.

De Koninklijke Marechaussee feliciteert Lou met zijn duik van De Hef (16 januari 1933). Prentbriefkaart uit het plakboek van Lou. Collectie familie Vlasblom.

Een bevrijdende schok

Nog geen jaar na de duik van de noordelijke toren had de transformatie van feit naar fictie zich al voltrokken. In de zondagbijlage *De Roode Ster*, een katern van *De Tribune*, verscheen op 9 december 1933 'De Salto Mortale', een gedramatiseerd verhaal over een jongen die van de hefbrug dook.

Auteur van het verhaal was de 33-jarige Rotterdamse huisschilder Bertus Meijer, lid van het schrijverscollectief Links Richten. Dit clubje was eind 1930 opgericht door een aantal sympathisanten van de in Rotterdam geboren marxistische politicus Henk Sneevliet, onder wie Freek van Leeuwen en Jef Last. De initiatiefnemers hadden arbeiders opgeroepen zich te richten op het schrijverschap, omdat de burgerlijke literatuur aan haar eigen rotheid was overleden en het werkvolk zou hunkeren naar beter geestelijk voedsel. Bertus Meijer meldde zich. Hij bleek zo'n beetje de enige arbeider in het overwegend Rotterdamse gezelschap, dat verder vooral linksgeoriënteerde kunstenaars aantrok. Ook Meijer waagde een poging de kunstacademie te volgen, maar het schrijven trok hem meer. Toen de economische malaise om zich heen greep en hij door het schilderbedrijf op straat werd gezet, werd schrijven een noodzaak.

In de warme zomer van 1931 was er in de Tuindersstraat een huurstaking uitgebroken die bijna drie weken duurde. 'De crisis was op een hoogtepunt gekomen', schreef Meijer in zijn memoires. 'Ontelbare werklozen bezochten dagelijks in lange rijen de stempellokalen. Zelf was ik ook werkloos geworden. Na elke dag je handtekening op de steunlijst geplaatst te hebben kreeg je aan het eind van de week, als je tenminste net als ik twee kinderen had,

vijftien gulden in je jatten.’ De huurstaking, die een vervolg kreeg in de Marnixstraat in Crooswijk, kon op de sympathie van veel Rotterdammers rekenen. Beide straten telden veel steuntrekkers en teleurgestelde arbeiders. Werklozen uit alle delen van de stad trokken naar de getergde buurten om hun solidariteit met de huurstakers te tonen. Ook de groep rondom het tijdschrift *Links Richten* wilde de stakers bijstaan en besloot een gedicht te publiceren dat als pamflet kon worden uitgedeeld. Deze publicatie was ontstaan uit bittere noodzaak, aldus Meijer:

Voor de Tuindersstraat, waar gevechten met de politie waren geleverd, stond toen in het centrum van de belangstelling. Freek van Leeuwen en ik bezochten de grauwe troosteloze straat, een zijarm van de Oude Binnenweg. Het trieste gezicht van deze op elkaar gepropte, tot dagelijkse ellende gedoemde mensen, futloos zittend voor hun deuren of hangend uit de ramen van hun bedompte woningen greep ons aan. Maar zeker nog meer het lot van de zichtbaar ondervoede kinderen, die in die broeierige zomerdagen in stof en vuil op straat hun vermaak moesten zoeken. Daar moesten we iets over schrijven.

Het resultaat was een opruiend manifest in dichtvorm, waarin Rotterdammers werden opgeroepen in opstand te komen tegen het kapitalistische systeem. Niks geen huurstaking. Revolutie! De oorspronkelijke tekst is helaas verloren gegaan, maar voor het eerste nummer van het tijdschrift *Links Richten* schreef Bertus Meijer het gedicht ‘Storm over Holland’ (1932) dat een indruk geeft van de boodschap die in deze dagen werd uitgedragen.

Maandag
Dinsdag
Woensdag
Donderdag

Vrijdag
Zaterdag
Zondag
Eendere dagen
Eendere dingen
Eendere mensen
Eender leven
Werken of stempelen
Stempelen of werken
Klagen en dulden
Kapitalisme is eeuwig
Crisis is eeuwig
Ontwaakt!
Arbeiders uit de fabrieken
Arbeiders uit de werkplaatsen
Arbeiders van de stempellokalen
Arbeiders van de werkverschaffing
Arbeiders van het land
Ontwaakt!

Het pamflet voor de Tuindersstraat werd door colporteurs van *Links Richten* voor één cent verkocht en vond gretig aftrek. Maar het stakingscomité, bestaande uit steile leden van de Communistische Partij, was niet gelukkig met de actie. Poëzie? Kunst? Revolutie? Volgens de stakingsleiders bedreigde zulk geneuzel de eenheid van de huurstaking. Alle pamfletten werden in beslag genomen. Dat was een tegenvaller, maar Bertus Meijer was op dreef geraakt. Hij werd de verpersoonlijking van het leidmotief van *Links Richten*, namelijk arbeiders tot zelfexpressie brengen. Dat deed hij met strijdbare, soms clichématige teksten – proza en poëzie – over het opkomende fascisme, de crisis en de werkloosheid. Meijer sympathiseerde tevens met het verzet tegen het kolonialisme. Hij verafschuwde racisme en het onrecht dat zwarte

arbeiders in de Verenigde Staten werd aangedaan. In de Surinaamse communist Anton de Kom vond hij een geestverwant aan wie hij mooie regels wijdde:

Lang heb ik op de landkaart
naar Suriname gezocht,
want gering is de kennis van een arbeider,
die hij op school ontvangt.
Ik zocht naar de stad Paramaribo
waar Adekom gevangen zit,
opdat hij mij in den vreemde
wat naderbij zou zijn.

Korte verhalen schreef Meijer ook. Ze werden gepubliceerd in *Het Volk* en *De Tribune*. Zijn eerste verhalenbundel *Worstelingen* (1931) werd welwillend besproken. *De Telegraaf* vond zijn ultra-realistische vertellingen ‘niet zonder talent geschreven’, maar had moeite met de ‘melodramatisch-bloederige stijl’ en de haat van de schrijver jegens ‘doortrapt slechte bankiers en directeuren’. Zijn stijl was rauw, ietwat onbeholpen en doordesemd van moralisme en engagement. Later zou hij nog ingrediënten uit de donkere psychologische romans van Georges Simenon aan zijn werk toevoegen.

In *Bedreigde stad* (1944), *Verzoeking* (1946), *Micha* (1950) en *Célien* (1959) treffen we arme sloebers en pechvogels aan, drankorgels en opiumschiivers, psychopaten en slachtoffers van misbruik – kortom, het getergde deel van de mensheid. Een katholiek dagblad noemde zijn boeken ‘onzedelijk’. Hoewel Meijer in de literatuurgeschiedenis slechts een marginale plek inneemt, werd in 2001 een straat in de nieuwe Rotterdamse woonwijk Nesseland naar hem vernoemd. Ook de Centrale Bibliotheek vernoemde een van haar studieruimtes naar deze geëngageerde schrijver.

Bertus Meijer gold in zijn jeugd als een aantrekkelijke jongeman. Hij had een melancholische oogopslag en zag er hip uit: zijn

haar was kort opgeschoren, maar boven op zijn kruin droeg hij het lang en achterovergekamd. Hij kleepte zich graag in een strakzittend pak, waaronder hij een gestreept overhemd droeg, versierd met een rode vlinderdas. Hij zag eruit als de dirigent van een kamerorkest of een linkse intellectueel uit een Weens koffiehuis – mijlenver verwijderd van het gangbare beeld dat Rotterdamers hadden van een huisschilder in zijn werkkloffie. Bertus was getrouwd en had kinderen. Hij was voortdurend op zoek naar werk, verhuisde van krot naar krot en settelde zich uiteindelijk in Tuindorp Vreewijk, waar meer schrijvers, kunstenaars en politieke activisten onderdak hadden gevonden.

Het jaar 1933 trok diepe sporen in het gemoed van de schrijver de huisschilder. Op 7 januari, een week voordat Lou Vlasblom zijn legendarische duik waagde, werd het eerste nummer van het NSB-weekblad *Volk en Vaderland* op straat verspreid. Op 30 januari, twee weken na de duik, werd Adolf Hitler in Berlijn tot Rijkskanselier benoemd. De angst van Bertus Meijer en zijn kornuiten werd bewaarheid: de fascistische kwamen eraan. In diverse Duitse steden werden boeken van linkse en joodse schrijvers uit bibliotheken verwijderd. In Nederland bereikte de werkloosheid een dieptepunt en voerde het kabinet steeds strengere bezuinigingen door. Naar aanleiding van die bezuinigingen brak er op 4 februari 1933 munterij uit op het Nederlandse pantserschip *De Zeven Provinciën*, vlakbij Sumatra. Was dit het begin van een Hollandse opstand? ‘Eindelijk gebeurde er wat in ons saaie, ingeslapen vaderland, al was het dan ver buitengaats’, schreef Meijer. ‘Hoe zou het aflopen? Zou deze daad van rebellie tegen de Nederlandse machthebbers weerklank vinden bij andere uitgebuite marinemensen?’

Die hoop bleek ijdel. De opstand werd in bloed gesmoord op 10 februari. De luchtmacht bombardeerde het schip en negentien opvarenden vonden de dood. Het waren zenuwslopende dagen. Hoop en teleurstelling wisselden elkaar in hoog tempo af. Twee weken later ging de Rijksdag in vlammen op. De Nederlandse acti-